

Kas Teie olete juba tutvunud ajakirja „Loodusevaatlejaga“ ? Kas Teie olete lugenud „Loodusevaatlejas“ ilmunud huvitavaid kirjutisi? Kui ei, siis tellige omale kohe ajakiri „Loodusevaatleja“ ja Teie saate „nägijaks“ looduses.

Loodusevaatleja

on populaar-loodusteaduslik ajakiri

mis ilmunud juba üle 5 aasta ja olnud lugejatel alati oodatud küllaline, sest ta

1) on tähtsaks lüliks kodumaa looduse tundmaõppimisel ja püüab olla üldse vahemeheks looduse ja inimese vahel;

2) on kasulikuks abiraamatuks õpilasel õppimisel ja õpetajal õpetamisel;

3) on tarvilikuks käsiraamatuks õpiringidele;

4) on huvitavaks lugemikuks loodusesõbrale ja

5) on odavuselt kättesaadav igale loodusest huvitatud kodanikule. Seda tõendavad kõik „Loodusevaatleja“ lugejad, mille kinnituseks toodud eelpool üksikuid kirju laialdasest lugejaskonnast.

„Loodusevaatleja“ ilmub 6 korda aastas, kolm numbrit kevad- ja kolm sügissemestril. Aastatellijad saavad hinnata kaks kaasannet seeriast „Juhatusi teadusliku töö korraldamisel“.

„Loodusevaatleja“ tellimishind ühes kaasannetega

aastas 2 krooni 50 senti

poolaastas 1 „ 25 „

üksiknumbrid à 45 „

Uutele tellijatele võimaldatakse ilmunud aastakäikude omandamist 20% hinnaalandusega, s. o. 2 krooni aastakäik. Need aastakäigud (I—V) on väärikaks käsiraamatuks loodusesõbrale oma ümbruse tundmaõppimiseks.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused riigis. Tellimisel palume kasutada meie posti jooksvat arvet nr. 2249.

Toimetuse ja talituse aadress: TARTU, KASTANI TÄN. 119.

Toimetaja ja väljaandja: dr. phil G. Vilberg.

TRU Raamatukogu

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

6 23720748

Arvamisi „Loodusevaatleja“ sisust.

„Loodusevaatleja“ on aidanud mul suuresti võidelda ajast mahajäämise tondiga.

Meil, õpetajail, on kõigil kukil üks kurivaim-tont, kes püüab meid õpetajate reast kui mitte välja lüüa, siis vähemalt pikkamisi välja süüa. See on nimelt „ajast mahajäämise tont“... Leivateenimistöö juures peab sul olema iga viimne kui minut kalkuleeritud, kui tahad laupäevaks omaga läbi tulla, — millal ja kust saad siis veel aega, et teadusega kursis olla! Ja need teaduseallikad meiesugusele, igasuguste teaduste nii puhtteaduslikud kui ka populaarteaduslikud ajakirjad, — need on meile ju sootuks kättesaadamatud, teaduslikkudest raamatutest rääkimata. On olemas vaid üks võimalus raha muretseda nende tellimiseks — näpistada maha söögi- ja köögikuludest; kuid siin võib ühel heal päeval organism üles öelda edasitötamisest...

„Loodusevaatleja“ on selle viie aasta jooksul aidanud mul suuresti selle ajast mahajäämise tondiga võidelda, ja selles on tema suur teene. Olen rohkem huvitatud loodusteadusest ja tema juurde kuuluvatest aladest, nagu geoloogia, maateadus, kodumaatundmine, kodukoha kirjeldused jne., jne., — kõigi nende poole on „Loodusevaatleja“ mulle olnud viimase viie aasta jooksul lahtiseks aknaks, kuhu võisin vaadata neil pooltundidel ja minutitel, mil oiin vaba igapäevasest tööst-rähklemisest.

Ning nende vabade pooltundide, minutite nimel peab kiitma heaks ka „Loodusevaatleja“ stiili, kirjutamisviisi, mis algusest peale on seal püsinud. See on see „ne mudrstvuja lukaavo“ (mitte kurikavalalt targutades) kirjutamine, kus räägitakse sulle kirjatükis asjast endast, ilma 5—6 korda enne selle asja ümber tiiru tegemata.

Need osakonnad, mis seal senini on leidnud aset, on kõik tarvilikud ja võivad eksisteerida seal ka edaspidi, ka „küsimusi-vastuseid“ osakond. Ajakirja välimus on seni olnud laitmatu. Jõudu tööle!

J. Sultson, endine koolinõunik Võrus,
praegu koolijuhataja Pärnus.

Ei ole ühtegi looduseala, mida „Loodusevaatleja“ ei käsitleks.

Olen täiesti rahul „Loodusevaatlejaga“. Eriti pean mainima sisu mitmekesisust: ei ole peaaegu ühtegi looduseala, mida „Loodusevaatleja“ ei käsitleks. Täiesti õigustatult on ka enamik kirjutisi pühendatud just kodumaa loodusele. Eriti teretulnud on pikemad kirjeldused kodumaa loomastiku ja linnustiku esindajaist (1934. aastal näit. rookanast, veetallajast — E. Sits, käost — M. Härms, põdrast — J. Lepiksaar jne.). Kuid ma ei kujutle ka,

kuidas võib õpetada maateadust ja mitte käsitada saateainesena selliseid huvitavaid ja elavalt käsitletud kirjutisi, nagu „Gröönimaa, ligipäasetamatu maa“, „Pingviinid — inimlinnud“ jt. Ka endised aastakäigud sisaldavad rohkesti väärtuslikku lugemisainest nii maateaduse kui ka loodusloo alalt. — Keelelt on kirjutised arusaadavad ja kergesti loetavad ning vastavad täiesti populaarkirjanduse nõuetele. Sisu aitavad täiendada ja esile tõsta selged ja puhtad joonised ja pildid. Ka trükitehnilise küljega võib täiesti rahule jääda. Kahju vaid, et ta ilmub nii harva ja teda nii pikisilmi tuleb oodata.

B. R e a, õpetaja Obiniste algkoolis Setumaal.

„Loodusevaatleja“ on tähtsaks lüliks kodumaa looduse tundmaõpil.

Viie-aastase „Loodusevaatleja“ ilmumise vältel on leidunud temas artikleid kõikidelt aladelt, mis puutuvad kokku loodusega. Kuna artiklid on eranditult populaarteaduslikud, nagu tingib seda ajakirja pealkirigi, siis on ka kõik kirjutised igaihele lugejaskonnast arusaadavad ja kergelt käsitletavad. Ja just selles peitubki „Loodusevaatleja“ voores, sest ainest, mida on käsitletud populaarteaduslikult, jääb mõnigi terakene püsima ka selles lugejaski, kellel vastava aine või alaga on vähe kokkupuutumist olnud. Teatavasti on puht-teadusliku sisuga kirjutised määratud vastava eriala tundjatele ja on teistele, kuigi ehk arusaadavad, siiski väsitavad ja sageli ka igavad.

Sel kujul teaduste levitamine rahva sekka, nagu teeb seda „Loodusevaatleja“, on vististi küll kõige otstarbekam, ja sellisena peaks see ajakiri ka kõiki huvitama, kes vähegi huvi tunnevad meid ümbritseva looduse vastu. Sest kuna „Loodusevaatleja“ käsitleb peamiselt küsimusi, mis kodumaa loodusega seoses, siis on ajakiri tähtsaks lüliks kodumaa looduse tundmaõpil ja siin toimuvate sündmustega kontakti pidamisel.

Ed. V i i r o k, metsaülem Aimalas, Viljandimaal.

„Loodusevaatleja“ on olnud alati oodatud külaline.

„Loodusevaatlejale“ soovin tema viieaastaseks saamise puhul pikka iga ja tema energilisele toimetajale ning väljaandjale senist indu ja püsivust. „Loodusevaatleja“ on olnud mulle alati oodatud külaliseks. Tema sisu on mind rahuldanud, sest tunnen huvi looduse vastu ja armastan loodust tema mitmepalgelisuses. „Loodusevaatleja“ on lähendanud mind loodusele. Olen kasustanud teda ka õppetöös ja püüdnud tema vastu huvi äratada vanemais õpilasis, sest arvan, et see, kes tunneb ja armastab oma kodumaa loodust, ei saa olla halb patrioot. Roman T ä k k e r, koolijuhataja Rannu-Tammel.

„Loodusevaatlejas“ puudub kõnetoon, mis ei tõsta elutahet.

Iga päev toob ajaleht meie lauale kõige uuemat inimeste elu võitudest ja kaotusist. Neid on tõelisi ja võltsitud. Neist kõigist on arenenud inimesel kujunenud omakohane arusaamine: ta loeb vaid suuremal osal pealkirju, et jääks rohkem aega muiks enesele tähtsaiks kiireiks ettevõtteks ja plaanitusiks. Nii jääb ajalehe peaväärtuseks osa, mis kajastab meie igapäevase

tegeliku elu profiili, mis muutub, seega avaneb päev-päevalt. Seepärast ei otsigi me ajalehest teaduslikke kirjutisi, mille iga pikem, vaid ootame neid eriajakirjadelt.

Loodusteaduste alal on selleks olnud juba viis aastat „Loodusevaatleja“. Aga sirvigem selle ajakirja viit aastakäiku, ja teie ei või öelda, keltele oleksid pühendatud eriti selle ajakirja mitmekesised artiklid, kirjutised, mille arv kokku mitusada ja mis kirjutatud kõik laialdaselt käastööliste kaadrielt, kes omavad põhjalikke erialalisi teadmisi, kuid ka loomupäraseid omadusi, — olla väljendusis vaimusädelevad.

Need arvustavad read siin ei saa kuidagi mahutada eneste vahele „Loodusevaatleja“ artiklite sisulist loetelu. Igatahes on palju kergem öelda, mis seal puudub, — kõnetoon, mis ei tõstaks elutahet, sest ajakirja veerud on alati olnud täis kõige uuemaid andmeid selle üle, et meie ümbruse loodus on rikas, on üllatav.

Kuid see uuduste lähtekoht, sisukana esinev ajakiri ilmub liiga harva keset ajalehtede päevakajalist tühjust, — kõigest kuus korda aastas. Vähe-malt poole tihedamini — 12 korda aastas peaks ilmuma ajakiri, mis kajastab tegeliku loodusteaduse profiili.

H. Hendrikson, õpetaja Jägala täienduskoolis

„Loodusevaatleja“ on mulle olnud abiks ja juhiks.

Täna Teid selle tubli ja tüdimatu töö eest, mida Teie viis aastat „Loodusevaatleja“ toimetamisega olete teinud. Panen otse imeks Teie tööd ja püsivust. Kui ma viis aastat tagasi „Loodusevaatleja“ tellisin, siis ei olnud mul usku, et see kaua ilmub, ja arvasin, et see jääb niisama kui „Loodus“ ja „Rahvapäevikool“ varsti seisma, sest mida ei ole suutnud teha ühisus, kuidas jõuab seda siis üks väljaandja. Aga „Loodusevaatleja“ on saanud juba viis aastat vanaks. . .

Olen väikese talu pidaja. Huvialaks on olnud vabal ajal kasulikkude raamatute lugemine, puude istutamine ja loodusenähtuste vaatlemine, niipalju kui see on võimalik. Aga on kaks asja, millest mul alati puudus, see on aeg ja raha. Kuid elu on sellest huvitavam. . . Mulle meeldib „Loodusevaatleja“ ja ta on mulle selle 5 aasta sees olnud abiks ja juhiks, millele loodan ka tulevikus.

Laas Oes elg, põllumees Sõrves Saaremaal.

„Loodusevaatleja“ on olnud suureks abiks koolile tema ülesande täitmisel.

„Loodusevaatleja“ on viieaastane. Nooruke alles, kuid sellegi aja kestes on ta jõudnud enda ümber koondada hulga loodusesõpru. Kodu-uuriiale, loodusesõbrale, metsamehele, kütile, õpetajale ja õpilasele on ta olnud lahutamatuks kaaslaseks. Kui kool äratab ja süvendab kasvavas noores armastust looduse vastu, annab talle arusaamist loodusenähtustest, õpetab hindama ja jälgima ümbritsevat elu, siis on „Loodusevaatleja“ olnud suureks abiks koolile tema ülesande täitmisel.

Mida on pakkunud „Loodusevaatleja“ meie maa-alkkoolidele, õpilastele ja õpetajatele nende aastate jooksul? Enne kõike õpetajale rikkalikku materjali enda täiendamiseks kohapealses kodu-uurimistöös. Koduümbruse loo-

duse elu tundmaõppimisega on vahetult seotud koolitöös nii looduseõpetuse, maateaduse kui ka koduloo õpetaja. Tarvilik edukus neis aineis oleneb õpetaja põhjalikest teadmistest, ühenduses koduümbruse tundmisega. Siis on õpetajal võimalik aine selgitamiseks tuua näiteid koduümbrusest tarvilikkude üldmõistete selgitamiseks, luua pilt kodust õlevikus ja minevikus. Siin otsime üles kruusaaugu, matkame piki vallseljakut, teeme maapinna läbilõikeid, tutvume kohapealsete loodusühiskondade (mets, järv, raba jne.) eluga. Ekskursioonid õppetöös on asendamatud, nende korraldamiseks on meil siis aga ikka kindel kava, täpsad ülesanded. Nii muutub koolitöös õppeaine elulähedaseks, huvitavaks ja nooris kasvab armastus töö ja looduse vastu.

Ja sel alal on „Loodusevaatlejas“ ilmunud viie aasta kestes hulk kirjutiisi. On virgutusi kodu-uurimistööst osavõtmiseks, on ülesandeid ja ülevaateid. Tutvumine loodusühiskondadega seisab algkooli 6. klassi kavas. Tundes ise põhjalikumalt siin nii taim- kui loomindiviidide elu, loome koos õpilastega tervikliku pildi, tekivad küsimused, uued ülesanded. Materjali meil nüüd on. Näit. veeühiskonna elu käsitlemisel on meil „Loodusevaatlejas“ ülevaateid järvetüüpidest, mageveeloomastikust, kalade talvitumisest, jõevähi bioloogiast; sealt saame pildi meie järvede saatusest ja soode tekkimisest jm.

Saateainest, täiendusi ja vaatlusülesandeid on „Lv.“ pakkunud õppetöös kogu aasta. Sügisel kasustame andmeid lindude rändest jooksva materjalina ja kokkuvõrtena ämblikkude rändest (III, lk. 147), seemnete levimisest (I, lk. 97) jne.

Talve käsitlevaist kirjutisist leiame taimede talvitusküsimusi (I, lk. 3), vaatleme talivõõraid meie linnustikus (II, lk. 185), saame juhatusi lindude kaitsest ja toitmisest (II, lk. 19; V, 149). Häid pilte saame lumest ja härmatisest puudest. Ja pühade ajal vaatleme välismaa puuvilju ning pähkaid, mis meie jõululaulal (III, lk. 172).

Kevad algab päikese ja linnulauluga. Saame juhatusi lindude määramiseks häälte järgi (J. Lepiksaar, I, lk. 46) ja loome koos õpilastega artikleid M. Härmsi osavast sulest: kägu — kukulind, peoleo — kuldlinde, kurg — soode kuningas jt. Need palad paeluvad õpilasi. Samuti pingviinidest, okapist — kaelkirjaklasest, prillmadudest, pärlidest jm. Meie kodumaa haruldasist loomist oleme saanud ikka pikemaid ülevaateid — metsseast, lendoravast, põdrast... Maateaduse alalt on „Lv.“ pakkunud artikleid maakuju üle, maakera sisemusest, kuulsast Wegeneri teooriast, üksikuid huvitavaid maastikupilte (Kütiorg, Kesselaid jt.) ja matkakirjeldusi.

Vaatluse ülesandeid on antud mitmesuguseid õpilasile ja õpetajaile, eriti looduse ärkamisel ja suikumisel. Talvel näit. virmalisist, rahest ja tähistaevalõlvist. Head on meetoodilised juhatused, nagu näit. G. Vilbergi „Vaatlusi kooli lähedas metsas“, A. Luha „Meetoodilisi märkmeid liivakivist“. Viimase juures korrigeerime endagi ja õpperaamatu seniseid vildakuid teadmisi liivakivi tekkest.

Peale pikemate kirjutiste on „Lv.“ avaldanud arvustisi ja referaate kooli alal ilmunud raamatute üle ja loodusteaduste alal avaldatud töist. „Väikeste teadete“ ja „Botaaniliste märkmete“ all on olnud võimalus loodusesõbral avaldada oma tähelepanekuid ja vaatlusi kodu-uurimises. Siin on „Lv.“ viie aasta jooksul hulga noori toonud selle suure ülesande juurde.

Viis aastat pole pikk iga. See on aga suurim vanus, milleni jõudnud meie populaar-loodusteaduslik ajakiri seni üldse. See elujõud on tingitud algatajate heast tahtest, õigest suunast ja tihedast sidemest ajakirja ja loodusesõprade vahel. Ja see tagab meile „Lv.“ edaspidise edu. Vaid uusi sõpru toome ligi!

Jul. L u n t s, koolijuhataja Peedu algkoolis Järvamaal.

„Loodusevaatleja“ juhib tähelepanu sellistele küsimustele, mis muidu harilikul inimesel küll „silme ees“ või „tare taga“, aga mida siiski ei näe.

Nelja-viie aasta eest tellisin „Loodusevaatleja“ ja seitsaadi on ta jäänud mulle ning mu perele ikka oodatavaks külaliseks ja sõbraks. Ei ole mul küll loodusteaduslikud huvid esiplaanil ning puudub sellekohane ettevalmistuski, sest ma olen seni eelistanud keelelisi huve, kuid teatavad kasusaamise põhjused olid siiski sel tellimisel. Sest olen võtnud enda peale noorte juhtimises teatava kohustuse, nimelt noorkotkaste rühmavanema (vanakotka) ameti ja — mis võiks olla noorile veel huvitavam, kui viia neid emakese looduse rüppe, kus neid ootamas tuhat imet, üks kütkestavam teistest. Pealegi minu enda lapsed on jõudnud sellesse ikka, kus neid huvitavad loodusteaduslikud küsimused. Samuti on tihti tulnud juhtida õpilaste ekskursioone. Ja „Loodusevaatleja“ pidi mulle andma ainet noortega keskustelemiseks, pidi ka näitama ning juhtima sellistele küsimustele, mis muidu harilikul inimesel küll „silme ees“ või „tare taga“, aga mida siiski ei näe.

„Loodusevaatleja“ on ausasti täitnud need lootused, mis temale olen pannud. Sisult väga mitmekesine ning populaarne, keelelt selge ja kerge, käsitlusviisilt aktuaalne ja hinnaltki kättesaadav, ühtlasi varustatud huvitavalt jooniste ja piltidega, — paremat juhti siis veel soovida keskmisele inimesele, kes vähegi tahab silmi lahti hoida oma lähema ümbruse vaatlemiseks. Ja siit kuuleme palju uut, milles mul ei olnud seni tarvilikku ülevaadet või millest olid hoopis segased kujutlused, kuigi on ennemini loetud mõndagi.

Väga huvitav ja kokkuvõtlik on number Pühajärvest ja tema ümbrusest (nr. 5 — 1931), tarvilik materjal kõigile ekskursandele, kes külastavad seda meie kodumaa kaunimat nurka. Selliseid numbreid tahaksin veelgi saada Viru rannikust, Rõugest ning Munamäest ja teistest kohtadest. Väga tarvilikud on noorile artiklid, mis käsitlevad taivist lindude söötmist. Meie kodumaa haruldasima hiigelloomaga — põdraga — tutvume siin pildil ning kirjelduses (V, nr. 5).

Kõrgelthinnatavad on ka raamatute arvustised, milledest võib võhikki näha, millised teosed on head ja väärivad tähelepanu, mida võib endalegi muretseda ja julgesti lugeda. — Head ning soovitavad on lühikesed märkused loodusteaduslikust kroonikast, leitudisist, avastusist nii meie lähemast ümbrusest kui ka kaugemalt maailmast. Need ei väsita lugejat ning hoiavad tema teatavas „kursis“.

Lõpuks soovin „Loodusevaatlejale“ südamest õnne sel puhul, et ta on suutnud murda läbi ning julgesti astuda 5 aastat, olles ainukeseks pioneeriks populaarteaduslikul loodusetutvustamise alal. Õnne ja edu uueks 5-eks aastaks.

Jaan A i n e l o, keeleteadlane ja õpetaja Tartus.

On sündinud ime: loodusteaduslik ajakiri on suutnud ilma välise toetuseta end elus hoida 5 pikka aastat.

Kui 5 aastat tagasi nende ridade kirjutajalt paluti kaastööd uuele ajakirjale ja küsiti tema arvamust populaar-loodusteadusliku kuukirja väljaandmise kohta, siis vastasin umbes järgmiselt: „Mina Sinu ettevõtte kordaminekuse ei usu kogemuste põhjal, aga kui Sa just tahad oma rahast lahti saada, siis võid ju katsuda. Kaastööd — muidugi ilma tasuta — luban alati sellisele tänuväärtele ettevõttele, aga palun väga, mul ikka sellesse usku ei ole.“ Pärast hakkas minu südametunnistus mind vaevama ka selle viimase lubaduse — mis küll on suurelt osalt lubaduseks jäänudki — pärast: olin oma ligimest avatlenud mittetasuvale ettevõttele.

Nüüd, 5 aasta järel seda aukartust äratavat kogumikku oma laual vaadates, lugedes ja kuuldes toimetaja ja väljaandja soovi veelgi jätkata oma tööd, pean küll arvama, et ma olen eksinud toimetaja kui ka „armsa eesti rahva“ suhtes. On sündinud ime: üks loodusteaduslik ajakiri on suutnud ilma välise toetuseta end elus hoida 5 pikka aastat. See on suur saavutus meil Eestis ja parimaks soovitusel ajakirjale tulevikus, mida mina küll veelgi endale ette ei kujuta roosilisena. Aga juba ainult see fakt, et ta 5 aastat vastu on pidanud, tõendab, et ta peab minema ka tulevikus.

A. Reeben, Tartu Poeglaste Gümnaasiumi loodusloo-õpetaja.

DR. PHIL. G. VILBERG

Meie kodumaa taimi rahva käsitluses.

Ilmub annetena. Iga anne 128 lk. Ande hind „Loodusevaatleja“ talitusest tellides 1 kroon 50 senti, raamatukauplustes 2 krooni. Ilmunud juba 1 anne. Teiste annete peale on ettetellimine avatud. Tellida posti jooksva arve nr. 2249 kaudu.

Väljavõtteid arvustusist: „Raamat on teretunud igale maakooliõpetajale ja loodusteaduse õpetajale üksikute taimede käsitamisel, mida nüüd on võimalik elustada ja täiendada andmetega selle taimede kasutamisest vanemal ajal arstimiseks, värvimiseks ja nõidumiseks. Ühtlasi on raamatus peale hea joonise ja täpsa kirjeldise, mille varal taimede nime leidmine ei peaks tegema raskusi, antud täppis ülevaade taimede levimisalast naabermaade ja mujal maailmas... Üldse väärib teos, et ta leviks kiiresti rahva hulka, kust ta pärit ja aitaks elustada ja tõsta praeguse põlve peaaegu kustunud huvi taimeteaduse vastu.“

A. Reeben, „Loodusevaatleja“ nr. 5, 1934.

„On siin ju autor, meie kodumaa floora parimaid tundjaid, meile kinkinud teose, mis tutvustab rahva taimeteadusega, rahvaliku arsti- ja rohuteaduse rohkete andmetega... Käesolev teos pakub juhust apteekide ja raamatukogude eestistamisel sammu edasi astuda.“

R. Vallner, „Pharmacia“ nr. 11, 1934.

Aadress: „Loodusevaatleja talitus, Tartu, Kastani t. 119.

„Loodusevaatleja“
talitus

Tartu, Kastani tän. 119.

Trükitöö.